

POTENCIJALI RAZVOJA HERBALNOG TURIZMA U SEVERNOJ DALMACIJI

Abstrakt. Dalmacija je domovina aromatičnog, začinskog, lekovitog i divljeg jestivog bilja. Samo manji deo ovih biljnih vrsta je kroz istoriju kultivisan ili je bio predmet opsežnijeg istraživanja i selekcije. Cilj ovog rada je predstavljanje mogućnosti razvoja herbalnog turizma u Severnoj Dalmaciji, fokusiranog na prezentaciju, edukaciju i održivu upotrebu aromatičnog, začinskog i lekovitog bilja. Takođe, ova studija će pružiti uvid u primere dobre prakse razvoja turizma baziranog na bioraznolikosti.

Ključne reči: herbalni turizam, lekovito i aromatično bilje, Severna Dalmacija

Uvod

Pojedine regije u svetu temelje svoju turističku ponudu na atrakcijama biljnog sveta (Provansa – lavanda i aromatično bilje, Južnoafrička Republika – bogata i endemična flora, Azija – lekovito bilje itd.). Prema klasifikaciji turističkih atrakcija biljni svet je stoga u mnogim krajevima visoko rangiran zbog važnosti za razvitak turizma². U Hrvatskoj je do sada registrovano 4.275 biljnih vrsta, odnosno s podvrstama 5.347. Po broju vrsta nalazi se na sedmom mestu u Europi, ali je po broju vrsta po jedinici državne površine na trećem mestu, iza Slovenije i Albanije. Ako bi izdvojili samo Dalmaciju ona bi po broju vrsta na jedinici površine bila prva zemlja u Europi. U ovom florističkom bogatstvu oko 6 % vrsta je endemično, među kojima je veliki broj stenoendema³. Stenoendemi (strogi endemi) su biljne vrste koje su vrlo retko rasprostranjene i usko lokalizovane na manja područja kao što su pojedine planine, kanjoni, ostrva i drugo⁴.

Najseverniji deo Dalmacije obuhvata oblasti Bukovice i Ravnih kotara. To je područje koje omeđuju dve reke - Zrmanja i Krka. Ravni kotari su nizijsko, primorsko i relativno plodno područje omeđeno sa severa Novigradskim morem i Bukovicom, a s juga Zadarskim priobaljem i Jadranskim morem. Na severu Ravnih kotara uzdiže se krška zaravan Bukovica s izraženim masivom Orljaka, koju dalje prema kontinentu zatvara masiv Velebita. Bukovica je krševit kraj u trouglu između Benkovca, Obrovca i Knina. Na severu je omeđena rekom Zrmanjom, na zapadu Karinskim morem, a na istoku i jugoistoku rekom Krkom. Administrativni centar Ravnih kotara i Bukovice je grad Benkovac⁵. Ozbiljnija poljoprivredna proizvodnja u Dalmaciji je započela pre oko 10.000 godina, a intenzivira se krajem neolita, pre oko 8.000 godina. U bronzano doba, pre oko 5.000 godina, uz krčenje i paljenje šuma, menjaju se vodotokovi, grade pastirske kuće i suhozidi koji su očuvani do danas, a koji predstavljaju autentičan primer poljoprivredne

---

¹ Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo

² Šišić, S., Randić, M., Modrić, M. (2015): Samoniklo i uzgajano bilje kao moguća turistička atrakcija na primjeru Primorsko-goranske županije. 50. hrvatski i 10. međunarodni simpozij agronoma, Zbornik sažetaka, 16. - 20. veljače 2015. godine, Opatija, Hrvatska, 62-63.

³ Ozimec, R., Karoglan Kontić, J., Matotan, Z., Strikić F. (2009): Poljoprivredna bioraznolikost Dalmacije - Tradicijsko poljoprivredno bilje i domaće životinje. Projekt COAST -Očuvanje i održivo korištenje biološke i krajobrazne raznolikosti na dalmatinskoj obali putem održivog razvitka obalnog područja, Split, Hrvatska.

⁴ Šilić, Č. (1990): Endemične biljke. Svjetlost, Sarajevo, ISBN 86-01-02557-9.

⁵ Bukovica i Ravni kotari -Vodič kroz kulturnu baštinu, 2013. Sveučilište u Zagrebu, ISBN 978-953-6002-70-2, dostupno na: http://www.kulajankovica.hr/kula3/appendix/pdf/bukovica_i_ravni_kotari.pdf.

arhitekture i jedan od najvrednijih elemenata materijalne kulturne baštine ruralnih krajeva Dalmacije⁶. Suhozidi su kameni zidovi bez veziva, sa posebnom tehnikom slaganja kamenja. Suhozidna gradnja je osnovni element kulturnog krajolika hrvatskog primorja, a njena uloga je zaštita obradive površine i kontrolisano oticanje vode⁷. Očuvanje tradicionalnih sorti kulturnog bilja, lekovitog bilja kao i rasa domaćih životinja uz jedinstveni dalmatinski krajolik, biološko bogatstvo i nezaboravne mirise Ravnih kotara i Bukovice, predstavlja polaznu osnovu za razvoj specifičnih oblika turizma, pre svega herbalnog, ruralnog, vinskog i gastro turizma. Lekovito i aromatično bilje na području Ravnih kotara i Bukovice koristi se od davnina, ali pretežno divlje populacije, daleko manje proizvedeno iz uzgoja. U ovim krajevima uspevaju: ruzmarin (*Rosmarinus officinalis*), smilje (*Helichrysum italicum*), mravinac (*Origanum vulgare*), kadulja (*Salvia officinalis*), lavanda (*Lavandula angustifolia*), lovor (*Laurus nobilis*), bosiljak (*Ocimum basilicum*), mirta (*Myrtus communis*), pelin (*Artemisia absinthium*), vresak (*Calluna vulgaris*), smrič (*Juniperus oxycedrus*) i drugo⁸. Najčešće se koristi sveže bilje za začine, naročito bosiljak, lovor i ruzmarin, ali i suvo bilje i eterična ulja za spremanje lekovitih čajeva i biljnih preparata. Pored primene u gastronomiji i farmaciji, treba napomenuti da lekovito i aromatično bilje Dalmacije predstavlja bogatu bazu za razvoj pčelarstva, ali i da ima estetsku vrednost. Uzimajući u obzir navedeno, uzgoj aromatičnog i lekovitog bilja sigurno predstavlja jedan od razvojnih potencijala ovog područja.

Herbalni turizam

Za razliku od masovnog turizma gde sunce, pesak i more predstavljaju jedini turistički resurs, turistički programi zasnovani na prirodi odgovor su na želju ljudi da učestvuju u različitim aktivnostima kao što su: šetnje, opuštanje, otkrivanje, učenje i bežanje od rutina svakodnevnog života. Herbalni turizam bi se mogao definisati kao obezbeđivanje održivog i odgovornog prikupljanja lekovitog, aromatičnog, jestivog i začinskog bilja u organizovanim grupama, podržanim obrazovnim i drugim uslugama zasnovanim na etnofarmakološkoj tradiciji⁹.

Herbalni turizam ima izvanredan potencijal za zapošljavanje lokalnog stanovništva, očuvanje prirodnih resursa i tradicionalne medicine. Tradicionalna medicina postaje sve popularnija u mnogim razvijenim zemljama pod nazivom “komplementarna” ili “alternativna” medicina. To je rezultiralo porastom potražnje za lekovitim biljem širom sveta. Kala (2015) ističe kako lekovito i aromatično bilje predstavlja dobru bazu za ekonomski razvoj, posebno u sektoru turizma¹⁰. Pored toga, Deka, Borgohain i Bharali (2015) navode da tradicionalna upotreba biljnih lekova u Indiji pruža značajne nutritivne, ekonomske i ekološke koristi za ruralne zajednice kroz turizam. Rezultati studije koju su sprovedli ovi autori pokazali su da je podizanje vrtova sa biljem otvorilo nova radna mesta u ruralnim naseljima te da je lokalno stanovništvo zainteresovano za herbalni turizam¹¹. Indijska država Kerala je dobro poznata kao razvijena destinacija herbalnog

---

⁶ Katalog proizvođača tradicijskih proizvoda Ravnih kotara i Bukovice, 2014. Sveučilište u Zagrebu, ISBN 978-953-5555-66-7.

⁷ Andlar, G., Šrajcar, F., Trojanović, A. (2017): Classifying the Mediterranean terraced landscape: The case of Adriatic Croatia. *Acta geographica Slovenica*, 57(2), 111–129.

⁸ Katalog proizvođača tradicijskih proizvoda Ravnih kotara i Bukovice, 2014. Sveučilište u Zagrebu, ISBN 978-953-5555-66-7.

⁹ Vasiljević, Đ, Lesjak, M., Beara, I., Mimica-Dukić, N., Vujičić, M., Radivojević, G. (2012): Herbal tourism – A new approach to special-interest eco-travels: Lessons and initiative from Serbia. *Planta Medica*, 78 - PL11, dostupno na: <https://www.thieme-connect.com/products/ejournals/abstract/10.1055/s-0032-1321345>.

¹⁰ Kala, C. P. (2015). Medicinal and aromatic plants: Boon for enterprise development. *Journal of Applied Research on Medicinal and Aromatic Plants*, 2(4), 134–139.

¹¹ Deka, B. P., Borgohain, R., Bharali, D. (2015): Prospects of herbal gardens as new vistas of medical tourism in North East India. *Annals of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences*, 6(1/2), 46–49.

turizma, posebno kada je reč o ajurvedskom tretmanu zbog kojeg Indiju poseti značajan broj turista iz celog sveta^{12,13}.

Uprkos rastućem prepoznavanju turizma zasnovanog na biljkama, veoma je malo naučnih istraživanja posvećeno ovoj temi. Novije studije definišu herbalni turizam kao deo zdravstvenog i wellness turizma^{14,15}, medicinskog turizma¹⁶ ili agroturizma¹⁷. Međutim, nijedan od ovih pristupa ne uzima u obzir strategije i inicijative koje mogu posebno promovisati specifičnosti ove tržišne niše. Jedna specifična oblast gastro turizma identifikovana je kao “čajni turizam”, oblik turizma koji je motivisan interesovanjem turista za istoriju i tradiciju konzumiranja čaja¹⁸.

Hrana, kuhinja i prehrambeni proizvodi su ključni elementi nematerijalnog kulturnog nasleđa i govore mnogo o identitetu naroda, migracijama, kolonijalizmu, veri, porodici i borbi čoveka sa prirodom¹⁹. Specifične vrste hrane (npr. začini, lekovito bilje, različiti lokalni specijaliteti, metode pripreme hrane) su veoma značajni elementi nekih turističkih destinacija i mogu funkcionisati kao primarne ili komplementarne atrakcije. Autori Farsani, Zeinali i Moaiednia (2016) ističu da je turizam zasnovan na lekovitom bilju integrisan oblik turizma koji obuhvata elemente: gastro turizma, zdravstvenog i wellness turizma, čajnog turizma, kulturnog turizma, edukativnog turizma, ekoturizma i agroturizma²⁰.

Primeri dobre prakse razvoja herbalnog turizma

Herbalni turizam, baziran na postojanju raznolikosti i autentičnosti biljnih vrsta, jedan je od novijih oblika turizma. Primeri dobre prakse, pored Indije koja je najdalje otišla u njegovom razvoju, mogu se sresti i u evropskim zemljama. U okviru nove turističke rute “Turistički koridor kroz Hercegovinu - Put bilja i meda”, pod pokroviteljstvom Japanske agencije za međunarodnu saradnju JICA, u Ljubinju koje je proglašeno zaustavnom stanicom, posađen je park lekovitog bilja u kojem dominiraju sadnice smilja (*Helichrysum italicum*) i lavande (*Lavandula angustifolia*). Ovaj izuzetno važan projekat sa realizacijom je krenuo početkom 2015. godine. Cilj projekta je da se ono čime je priroda darovala ovaj kraj, pre svega velikim brojem lekovitog bilja i nesvakidašnjim kvalitetom meda, u potpunosti iskoristi i na najbolji način plasira širom sveta. Koridor bilja i meda pokriva oblast od Trebinja, Ljubinja, Stolca, Počitelja, Čapljine, Mostara, Ljubuškog, Gruda i širio bi se na Jadran preko Splita, Dubrovnika do Kotora. Projekat “Put bilja i meda” podrazumeva da se u saradnji sa domaćim proizvođačima plasiraju i novi lekoviti proizvodi kao što su čaj od smokvinog lista, liker od smokve sa aromom lavande i mnoštvo drugih koji do sada u Hercegovini nisu bili poznati, a uspešno ih proizvodi Gazdinstvo

---

¹² Kala, C. P. (2015). Medicinal and aromatic plants: Boon for enterprise development. *Journal of Applied Research on Medicinal and Aromatic Plants*, 2(4), 134–139.

¹³ Laub, K. (2010): Tourists flock to India for Ayurvedic treatment. NCB News, dostupno na: <http://www.nbcnews.com/id/39618081/ns/travel-destinationtravel/t/tourists-flockindia-ayurveda-treatments/>.

¹⁴ Nolan, J. M., & Schneider, M. J. (2011). Medical tourism in the backcountry: Alternative health and healing in the Arkansas Ozarks. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 36(2), 319–326.

¹⁵ Shu-hua, Y. (2010): Uniqueness of Russian market of Chinese inbound tourism and development strategy. *Journal of Beijing Technology and Business University (Social Science)*, 6, 1–16.

¹⁶ Chambers, D., McIntosh, B. (2008): Using authenticity to achieve competitive advantage in medical tourism in the English-speaking Caribbean. *Third World Quarterly*, 29(5), 919–937.

¹⁷ Farsani, N.T., Zeinali H., Moaiednia, M. (2016): Food heritage and promoting herbal medicine based niche tourism in Isfahan, Iran. *Journal of Heritage Tourism*, 77-87.

¹⁸ Jolliffe, L. (2009): Tea heritage tourism: Evidence from Sri Lanka. *Journal of Heritage Tourism*, 4 (4), 331-344.

¹⁹ Mahachi-Chatibura, D. (2016): Local cuisine as a potential tourism attractor and marker of national identity in Botswana. *Journal of Gastronomy and Tourism*, 2(2), 117–134.

²⁰ Farsani, N.T., Zeinali H., Moaiednia, M. (2016): Food heritage and promoting herbal medicine based niche tourism in Isfahan, Iran. *Journal of Heritage Tourism*, 77-87.

Vlačić i Udruženje žena “Vasila” iz Trebinja. Njihovi proizvodi su uspešno našli put do krajnjih potrošača²¹.

Projekat “Miomirisi i okusi Lošinja” je deo celokupnog imidža Lošinja kao ostrva zdravlja i vitalnosti, a pokrenut je 2005. u saradnji sa Gradom Mali Lošinj i Miomirisnim ostrvskim vrtom. Velika zasluga za uspeh projekta pripada ostrvljanki Sandri Nicolich koja je u vrtu pored porodične kuće napravila Miomirisni vrt s autohtonim biljem. Turistička zajednica Grada Lošinja prepoznala je Miomirisni vrt kao pionira brenda vitalnosti i zdravlja po čemu je Lošinj postao privlačan daleko izvan granica Hrvatske. Lošinj ima devet hiljada stanovnika i gotovo svi učestvuju u projektu. Osnovne odrednice projekta se svake godine obogaćuju novim idejama, nekada na podsticaj Grada, nekada Turističke zajednice, a često samih stanovnika²². Projekat danas uključuje brojne partnere koji neprekidno razvijaju inovativnost i kreativnost. Glavne smernice projekta su važnost očuvanja i zaštita bioraznolikosti, kao i pozicioniranje i razvijanje programa Lošinja kao destinacije aromaterapije, s nizom tematskih miomirisnih sadržaja na bazi eteričnih ulja ostrva, prirodne kozmetičke linije Lošinja, edukacije kroz program celoživotnog učenja, razvoj zdravstvenog turizma, ali i očuvanje prirode i odgovorno upravljanje prirodnim resursima. U sklopu projekta pozicioniraju se i Centar za aromaterapiju, Festival aromaterapije i niz drugih pratećih sadržaja, a kao najvažniji rezultat projekta ističe se edukacija lokalnog stanovništva o značaju lekovitog i aromatičnog bilja i njegovoj primeni. U sklopu projekta nalazi se godišnji Miomirisni kalendar u okviru kojeg se svaki mesec obrađuje druga tematska biljka iz bogatstva biljnih vrsta Lošinja. U Miomirisnom ostrvskom vrtu promovise se ostrvska bioraznolikost sa više od 200 vrsta autohtonog bilja, a gosti mogu u Miomirisnom butiku kupiti autentične suvenire (džemove, eterična ulja, med i drugo). Deo projekta su i takozvani miomirisni objekti (vrtići, hoteli, turističke agencije, saloni lepote, restorani, kampovi), pešačke staze, manifestacije i drugo. Takođe, miomirisni programi obuhvataju nedeljne ili vikend miomirisne boravke u Lošinju u okviru tzv. “miomirisnih paketa” poput “Omiriši lošinjsko proleće”, kao i celodnevne ili poludnevne miomirisne izlete²³. Projekat Turističke zajednice grada Malog Lošinja “Miomirisi i okusi Lošinja” dobitnik je treće nagrade Svetske turističke organizacije za izvrsnost i inovacije u turizmu 2015. kada se na međunarodnom sajmu turizma u Madridu predstavilo preko 9 hiljada učesnika iz 165 zemalja²⁴.

Još jedan primer dobre prakse razvoja herbalnog turizma u Italiji rezultat je međunarodnog projekta SY_CULTour – Synergy of Culture and Tourism. Program traje četiri dana i obuhvata edukativne ekskurzije, izlete i aktivnosti posvećene svetu lekovitog i aromatičnog bilja. U okviru turističke rute obilaze se tri Eko muzeja na teritoriji Trentino (Italija) u okviru kojih se turisti upoznaju sa lekovitim svojstvima i načinima tradicionalne primene bilja. U obilazak je uključena i poseta proizvođačima eteričnih ulja i drugih proizvoda na bazi bilja²⁵.

Radovan Anđelić iz Trebinja, vlasnik destilerije eteričnih ulja i tečnih ekstrata „Anđelić“ d.o.o., došao je na ideju da u okviru projekta razvoja turizma pokrene i projekat „Put mirisa“, koji će biti pandan „Vinskoj cesti“ i „Putevima meda“, kojima se promovisu hercegovačko vino i med. U cilju realizacije ove ideje neophodno je brendiranje hercegovačkih lekovitih biljaka, koje porodica Anđelić otkupljuje od 1996. godine, od kada je stvorena paleta proizvoda koji se prodaju na evropskom i svetskom tržištu. Preteča uspešnog porodičnog biznisa bio je otkup kadulje, kantariona, lipe, vreska i kleke. Najuspešnije mikropreduzeće u 2013. godini prema

---

²¹ <http://www.lokoportal.com/index.php/sadrzaj/vijesti/16188-uspjeh-projekta-turisticki-koridor-kroz-hercegovinu-put-bilja-i-meda-2>

²² <http://www.novilist.hr/Vijesti/Regija/Otoci/Miomirisi-i-okusi-Losinja-Losinj-ima-9.000-stanovnika-i-svi-su-u-projektu>

²³ <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/losinjski-miomirisi-i-okusi-nominirani-za-svjetsku-nagradu-unwto-a-20141222>

²⁴ <http://www.novilist.hr/Vijesti/Regija/Otoci/Treca-nagrada-za-inovacije-u-turizmu-Miomirisi-i-okusi-Losinja-doživjeli-svjetski-uspjeh>

²⁵ <http://www.sycultour.eu/documents/herbal-tour>

izboru Privredne komore Republike Srpske krenulo je od proizvodnje dve vrste eteričnih ulja. Danas je u njihovoj ponudi čak 12 vrsta eteričnih ulja (od kojih je najzastupljenije ulje smilja), tečni ekstrakti, lekovito i začinsko bilje. Hercegovina ima velike mogućnosti za proizvodnju i preradu lekovitog bilja. Trebinje bi trebalo brendirati kao grad u kojem se prerađuju lekovite biljke, a „Put mirisa“ promovirati na način da turisti provedu nekoliko dana s beračima, biljke donesu u destileriju i prisustvuju proizvodnji eteričnog ulja. Svoj plan za razvoj herbalnog turizma Radovan Anđelić je izneo nadležnim za izradu Strategije razvoja sela i ruralnog turizma^{26, 27}.

Navedeni primeri održive upotrebe aromatičnog i lekovitog bilja u cilju razvoja turizma i proizvodnje eteričnih ulja, kozmetičkih, gastronomskih i drugih proizvoda na biljnoj bazi, mogu biti polazna osnova za razvoj sličnih projekata na području Severne Dalmacije.

Zaključak

Vrednosti i potencijali aromatičnog, začinskog i lekovitog bilja Dalmacije su izuzetno veliki. Pre svega, treba istaći izraženu bioraznolikost dalmatinskog bilja. Područje Dalmacije sadrži brojne endemične i stenoendemične vrste. Takođe, ekonomska vrednost bilja je sve značajnija. Svetsko tržište ima veliki interes za svežim i sušenim aromatičnim, začinskim i lekovitim biljem, a pogotovo za destilovanim eteričnim uljima koja se sve više koriste u farmaceutskoj i prehrambenoj industriji. Kvalitet i udeo aromatskih, lekovitih i aktivnih supstanci u biljkama ubranim ili uzgojenim u Dalmaciji je izvanredna. Značajnu ekonomsku vrednost ima i sekundarni proizvod ovog bilja, dalmatinski med, koji spada u jedan od najcenjenijih i najkvalitetnijih. Po važnosti se posebno ističu medonosne biljke: ruzmarin, lavanda, kadulja, vresak²⁸. Pored medonosne, estetska i pejzažna vrednost dalmatinskog aromatičnog, začinskog i lekovitog bilja je posebna za Dalmaciju. Dalmacija je prepoznatljiva po biljnim vrstama koje stvaraju njen specifičan miris i ukus.

Poslednjih godina raste interes za aromatično, lekovito i začinsko bilje i na svetskom turističkom tržištu. Iako Severna Dalmacija obiluje biološkom raznolikošću, turizam vezan za samoniklo i kultivirano bilje nije razvijen. Na osnovu izuzetnih prirodnih potencijala Dalmacije, razvoj herbalnog turizma predstavlja jedan od mogućih vidova opšteg privrednog razvoja ovog kraja. Održivo korišćenje i promocija aktivnosti zasnovanih na lekovitom bilju mogli bi dovesti do ruralnog razvoja u području severne Dalmacije. U turističku ponudu Severne Dalmacije mogli bi biti uključeni: festivali vezani za određene biljne vrste, wellness programi bazirani na aromaterapiji i masažama biljnim uljima, edukativne pešačke staze i berba bilja, radionice za proizvodnju kozmetičkih, gastronomskih i drugih proizvoda na biljnoj bazi, radionice za izradu autohtonih suvenira od lekovitog bilja i drugo. Takođe, neophodna baza za razvoj ovog oblika turizma jeste postojanje specijalizovanih smeštajnih objekata sa botaničkim vrtovima u okviru kojih bi se promovisali proizvodi od autohtonog bilja Dalmacije.

Herbalni turizam se može koristiti i kao sredstvo za planiranje i očuvanje biodiverziteta. Popularizacija herbalnog turizma može podstaći investiranje u kultivaciju samoniklih lekovitih i aromatičnih biljaka čime bi se osiguralo stabilno tržište za proizvode od bilja. Usmerenim gajenjem lekovitog i aromatičnog bilja smanjila bi se nekontrolisana berba samoniklog bilja i time sprečilo njegovo uništavanje. Na ovaj način bila bi uspostavljena sinergija između očuvanog

---

²⁶ <http://www.trebinje059.com/059/biljka-besmrtosti-iz-trebinja-uskoro-u-japanu/>

²⁷ <https://ba.ekapija.com/news/366845/hercegovacki-put-mirisa>

²⁸ Ozimec, R., Karoglan Kontić, J., Matotan, Z., Strikić F. (2009): Poljoprivredna bioraznolikost Dalmacije - Tradicijsko poljoprivredno bilje i domaće životinje. Projekt COAST -Očuvanje i održivo korišćenje biološke i krajobrazne raznolikosti na dalmatinskoj obali putem održivog razvitka obalnog područja, Split, Hrvatska.

ekosistema koji čini kamen temeljac za razvoj turizma sa jedne, i herbalnog turizma koji bi kroz održivi razvoj doprineo podsticaju za zaštitu biodiverziteta sa druge strane.

Zahvalnost

Rad je deo rezultata istraživanja republičkog projekta Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnološkog razvoja broj 47024: “Društveni odnosi između Srba i Hrvata, nacionalni identitet i manjinska prava posmatrana kroz evropske integracije”.

THE POSSIBILITIES FOR DEVELOPMENT OF HERBAL TOURISM IN NORTH DALMATIA

Abstract. Dalmatia is home of aromatic, spicy, medicinal and wild edible plants. Only the small proportion of these plants have been cultivated or have been the subject of extensive research and selection. The aim of this paper is to present the possibilities for development of herbal tourism in North Dalmatia, focused on the presentation, education and sustainable use of aromatic, spice and medicinal herbs. Additionally, this study will provide insights into examples of good practice in development of biodiversity-based tourism.

Key words: herbal tourism, medicinal and aromatic herbs, North Dalmatia